

Падоўжаныя зычныя гукі. Іх абазначэнне на пісьме

92. Параўнайце вымаўленне слоў. У якіх словах гукі вымаўляюцца падоўжана?

камень — каменне

ноч — ноччу

крыло — крылле

колас — калоссе

Як перадаецца на пісьме падоўжанае вымаўленне зычных гукаў?

Гукі [ж], [ш], [ч], [з'], [с'], [л'], [н'], [ц'], [дз'] паміж галоснымі могуць вымаўляцца падоўжана. Падоўжанае вымаўленне гукаў на пісьме перадаецца дзвюма літарамі: *Палесе, збожжа, зацішша.*

93. Паслухайце тэкст. Назавіце прыметы вясны. Выпішыце словы з падоўжанымі зычнымі гукамі.

Надыход вясны

Ва ўсім адчуваўся надыход вясны. Сонечнае праменне сагравала зямлю. З далёкага падарожжа вярнуліся шпакі. Усё наваколле патанула ў птушыных спевах.

94. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі з правага слупка.

Сава вылятае на паляванні		<i>ноччу</i>
Пчолы жывуць у		<i>зацішша</i>
Перад навальніцай бывае		<i>вулі</i>

навальніца — рус. *гроза*

Назавіце падоўжаныя зычныя гукі ў словах. Спішыце, падкрэсліце літары, якімі яны абазначаюцца.

95. Прачытайце прыказкі. Што з'яўляецца сапраўдным багаццем чалавека?

Навука — найлепшае бага(ц/цц)е.

Не ганарыся зва(н/нн)ем, а ганарыся ведамі.

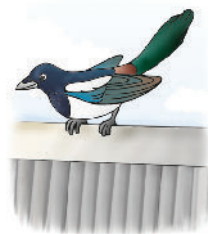
Назавіце словы з падоўжанымі зычнымі гукамі. Выберыце літары, якія трэба ўставіць у словы.

Запішыце словы з падоўжанымі зычнымі.

96. Прачытайце. Адгадайце загадку. Назавіце слова з падоўжаным зычным гукам.

Стракатуха прыляцела
і на даху дома села.
Не жы(ц/цц)ё — адна маро́ка,
як пачне трашчаць
Н. Парукаў.

*маро́ка — нешта блытанае,
незразумéлае*

Спішыце загадку разам з адгадкай. Падкрэсліце літары, якія абазначаюць падоўжаны гук [ц’].

97. Вымавіце словы.

стагоддзе паўгоддзе суддзя

Які гук вымаўляецца падоўжана? Як падаўжэнне гук [дз’] перадаецца на пісьме?

Спішыце словы. Падкрэсліце літары, якімі на пісьме абазначаецца падоўжаны гук [дз’].

Рм У якім стагоддзі мы жывём?

Падоўжаны гук [дз’] на пісьме абазначаецца спалучэннем літар **ддз**: *разводдзе, ладдзя.*

98. Прачытайце тэкст. Устаўце патрэбныя словы. Назавіце падоўжаныя зычныя гукі ў словах.

Трашчыць З ... пра-
дзіраецца з гушчару нешта
вялікае, дужае. **Выходзіць**
зубр і **спыняецца** ў
Вялікая галава, шырокія
грудзі здзіўляюць сваёй ... і магутнасцю.
(Паводле В. Вольскага.)

С л о в ы д л я д а в е д к і: *задуменні, галлё, фырканнем, веліччу.*

Спішыце выдзеленыя сказы, устаўляючы патрэбныя словы. Падкрэсліце літары, якімі абазначаюцца падоўжаныя зычныя гукі на пісьме.

99. Назавіце адным словам. Запішыце гэтыя словы.

Плады, насенне некаторых раслін.

ла..я

ШШ

Паездка па розных краінах.

стаго..е

ЖЖ

Домікі для пчол.

заці..а

Сто гадоў.

ву..і

ДДЗ

Часовае спыненне
шуму.

падаро..а

Шахматная фігура.

збо..а

ЛЛ

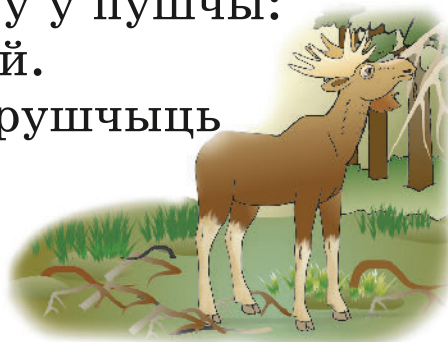
100. Прачытайце. Выберыце літары, якія трэба ўставіць у словы.

Ох, і цёмна ж но(ч/чч)у ў пушчы:
ельнік стаў яшчэ гусцей.

Лось га(л/лл)ё сухое трушчыць
і чапляецца часцей.

С. Грахоўскі.

Спішыце апошні сказ.

Будзьце ўважлівыя!

у рускай мове
белорусский
класс
коллектив

у беларускай мове
беларускі
клас
калектыў

101. Прачытайце тэкст. Якія літары трэба ўставіць у словы? Растлумачце іх правапіс.

На ўроках белару..кай мовы мы вучым новыя словы. На матэматыцы займаемця лічэ..ем. На ўроках фізкультуры вучні нашага кла..а ўдзельнічаюць у эстафетах. Су..ёй бывае настаўнік фізкультуры.

А самы вясёлы час у школе — гэта перапынак.

Спішыце трэці і чацвёрты сказы. Устаўце патрэбныя літары ў словы. Назавіце словы з падоўжанымі зычнымі гукамі.

РМ Раскажыце, чым вы займаецеся на іншых уроках у школе.

102. Прачытайце. Дапоўніце прыказку слоўнікавым словам. Чаму так гавораць?

Што аднаму не пад сілу, тое лёгка

Правапіс якой літары трэба правяраць у выдзеленым слове? Падбярыце правярачнае слова.

Спішыце, падзяляючы словы для пераносу. Якія словы нельга пераносіць з радка на радок?

103. Разгадайце рэбусы.

Запішыце словы. Як бы вы перанеслі іх з радка на радок?

Словы з падоўжанымі зычнымі гукамі можна пераносіць на наступны радок так: *гал-лѐ, га-ллѐ*.

104. Паслухайце верш. Выберыце літары, якія трэба ўставіць у словы.

На лужку зарэчным гра(н/нн)е
ды вясёлае гуля(н/нн)е:
сённяя нараджэ(н/нн)я дзень
адзначае **авадзѐнь**.

С. Бестава.

Выпішыце словы з падоўжанымі зычнымі гукамі, падзяліце іх для пераносу.

Запішыце выдзеленае слова, падзяляючы яго на склады.

105. Прачытайце. Спішыце першы сказ, устаўляючы ў словы патрэбныя літары.

Та(ц/цц)янка абгарнула падручнік па чыта(н/нн)і. Цяпер ён у прыгожай вокладцы.

Словы з падоўжанымі зычнымі падзяліце для пераносу.

106. Прачытайце. Выберыце літары, якія трэба ўставіць у слова.

Сакавік — месяц абуджэ(н/нн)я прыроды ад зімовага сну.

Спішыце. Слова з падоўжаным зычным гукам падзяліце для пераносу.

107. Спішыце, устаўляючы ў словы патрэбныя літары.

Бага(ц/цц)ей, бага(ц/цц)е; збо(ж/жж)а, зба(ж/жж)ына́; жы(ц/цц)ь, жы(ц/цц)ё; праме(н/нн)е, праме(н/нн)ь; су(дз/ддз)я, су(дз/ддз)іць; бера(ж/жж)ок, узбярэ(ж/жж)а.

108. Прачытайце. Якія літары прапушчаны ў словах? Якія гукі яны абазначаюць?

Ціха і цёмна ў пушчы.
Пахне грыбамі і цві..ю.

Здалёк пачулася чвя-
ка..е. Гэта дзікі. Яны па-
крыты чорным шчаці..ем.
Галава ў дзіка доўгая, як
у сві..і.

цвіль — рус. *плесень*

Як выглядаюць дзікі? Спішыце сказы, якія даюць адказ на гэта пытанне. Падкрэсліце літары, якія ўставілі. Раствлумачце іх правапіс.

109. Утварыце словы па ўзоры.

Камень — *камённе*, *полаз* — ... , *прамень* — ... , *колас* — ... , *корань* — ... , *крыло* —

З адной парай слоў на выбар вусна складзіце сказы.

110. Прачытайце тэкст. Раскажыце, як пачалася навальніца.

Навальніца

Стаяў ясны дзень. Слабы ветрык гайдаў лісточкі на го..і дрэў. Раптам навокал пацямнела. Толькі верхавіны дрэў яшчэ залаціла сонечнае праме..е. Па шкле забарабанілі кроплі дажджу. Яркая ўспышка на імгне..е асвятліла сад. Грымнуў гром. Потым усё сціхла. Навальніца памчалася далей.

Растворыце правілі прарушчаных літар у словах. Выпішыце словы з падоўжанымі зычнымі гукімі, падзяляючы іх для пераносу.

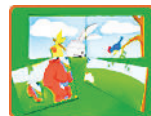
111. Прачытайце. Перакладзіце словы на беларускую мову і запішыце.

Коллектив, раздолье, ночью, беларуский, класс, судья.

Падкрэсліце літары, якія абазначаюць падоўжаныя зычныя гукі.

Гульня «Чароўныя фарбы»
(падоўжаныя зычныя).

112. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.

Вецер разагнаў (*ноч, ноччу*) хмары на небе.

Сонечнае (*праменне, промні*) асвяціла наваколле.

Дрэвы апранулі зялёнае (*убор, убрание*).

Бацькі і дзеці выправіліся ў цікавае (*вандроўка, падарожжа*).

Запішыце сказы. Падкрэсліце літары, якія абазначаюць падоўжаныя зычныя гукі.

Раздзяляльныя знакі — апостраф (') і мяккі знак (ь)

113. Параўнайце вымаўленне слоў.

пяро — пер'е	сям'я
верабей — вераб'і	куп'ё

куп'ё — рус. *кóчки*

У якіх словах паміж зычным і галосным вымаўляецца гук [й']? Выпішыце гэтыя словы. Падкрэсліце літары, перад якімі пішацца апостраф.